

PROMENE U STRUKTURI FINANSIJSKOG SISTEMA**Sandra Mašić**

Univerzitet Singidunum

Danijelova 32, 11000 Beograd, Srbija

Telefon: +381 11 3093 220

Fax: +381 11 3093 294

E – mail: smasic@singidunum.ac.rs

Sažetak: *Struktura finansijskog sistema već nekoliko decenija preživljava značajne promene. Osnovne pokretačke snage dovele su do promena koje se ogledaju u izmenjenom značaju pojedinih tipova finansijskih institucija, intergrisanja različitih finansijskih aktivnosti na nivou kompleksnih, inoviranih finansijskih institucija i rasta veličine i opsega njihovog delovanja. Za bankarski sektor ključno pitanje je kako će biti postavljen odnos snaga bankarskih i nebankarskih institucija u sveukupnim rastućim potencijalima finansijskog sektora.*

Ključne reči: *finansijski sistem, promene, bankarski sektor*

Abstract: For decades the financial system structure has undergone some major changes. Driving forces are changing the importance of specific financial institutions, leading to integration of different financial activities within complex and innovated financial institutions of changed scale and scope. For the banking sector the key issue is how banking and nonbanking institutions will set themselves in the context of financial system growing potentials.

Key words: *financial system, changes, banking sector*

1.UVOD

Struktura finansijskog sistema već nekoliko decenija preživljava značajne promene. Osnovne pokretačke snage - deregulacija, informaciona tehnologija i globalizacija, koje će u nastavku biti detaljnije razmotrene, dovele su do promena koje se ogledaju u izmenjenom značaju pojedinih tipova finansijskih institucija, intergrisanja različitih finansijskih aktivnosti na nivou kompleksnih, inoviranih finansijskih institucija i rasta veličine i opsega njihovog delovanja. Manifestacije ovih snaga mogu biti opisane kao marketizacija, konsolidacija i globalizacija.⁶² U radu težište je na menjajućoj ulozi i funkcionisanju bankarskog segmenta finansijskog sistema i njegovim perspektivama.

2.PROMENE U FINANSIJSKOJ STRUKTURI**2.1. Marketizacija finansijskog sistema**

Marketizacija finansijskog sistema se odnosi na rastući značaj finansijskih tržišta i finansijskih posrednika koji na njima funkcionišu obavljajući alokaciju finansijskih sredstava i transfer rizika. U poslednjih nekoliko decenija dolazi do brzog razvoja transfera kapitala preko finansijskih tržišta.

⁶² White, W. (2004): "Are changes in financial structure extending safety nets?", *BIS Working Papers* (145), str. 2

Trendovi finansijske deregulacije, finansijskih inovacija i novih informacionih tehnologija relaksirali su ili u potpunosti uklonili barijere koje su odvajale aktivnosti komercijalnih banaka od aktivnosti drugih finansijskih institucija. Banke su se suočile sa novom konkurencijom od strane različitih tipova finansijskih kompanija koje su do tada bile fokusirane na druge finansijske aktivnosti. Kako bi ponovo privukle klijente, banke su se odlučile da bilo u okviru banke ili zasebne organizacije – kako to zakonska regulativa dozvoljava – prošire ponudu sa istim aktivnostima.

To je dovelo do mogućnosti stvaranja *finansijskih konglomerata*. Finansijske konglomerate moguće je definisati kao firme koje se bave sa bar dve od pet finansijskih aktivnosti: posredovanjem/platnim prometom, osiguranjem, hartijama od vrednosti/korporativnih finansijama, upravljanjem fondovima i savetovanjem ili prodajom investicionih proizvoda stanovništvu.⁶³

2.2. Konsolidacija i koncentracija u bankarstvu

Konsolidacija se odnosi na opadajući broj poslovnih kompanija u bilo kom sektoru poslovanja. Bankarstvo, posredovanje u poslovanju sa hartijama od vrednosti, osiguranje beleže ovu pojavu poslednjih godina i mnogo manji broj većih kompanija počinje da dominira ovim segmentima finansijskog sektora, pre svega usled sprovođenja merđžera i akvizicija. Konsolidovanja finansijskih institucija omogućavaju da se kroz uvećanje prosečne veličine iskoriste *ekonomije obima i okvira* (economies of scale and scope) .

Intenzivirana aktivnost konsolidovanja u SAD pokrenuta je delom promenama regulatornog okvira, spektrom tehnoloških promena i jakim pritiskom na smanjenje troškova i uvećanje prihoda. Konsolidacije evropskih banaka znatno su ubrzane tokom 1990-ih godina, a posebno u toku poslednje tri godine ove dekade. Sa implementacijom treće faze EMU, uvođenjem eura kao jedinstvene valute, deregulacijom i harmonizacijom regulativa, jedinstveno evropsko tržište finansijskih usluga sve više je realnost. Kao posledica, talas nacionalnih kao i prekograničnih merđžera i akvizicija evropskih banaka je u toku.

2.3. Globalizacija

Globalizacija podrazumeva rastuća integrisanja domaćih i međunarodnih finansijskih tržišta, kao i rastuće međunarodno prisustvo najvećih banaka i finansijskih posrednika. O globalizaciji možemo govoriti kao o najznačajnijem pokretačkom faktoru novih transformacionih procesa finansijskih struktura razvijenih tržišnih privreda, ali i privreda u razvoju.

Uloga koju je finansijska deregulacija imala kod procesa finansijske globalizacije je od presudnog značaja. Da nije bilo omogućeno slobodno kretanje kapitala, preduslova za globalizaciju ne bi ni bilo. Danas, tržišta kapitala su globalna. Sredstva je moguće prikupiti iz bilo kog dela sveta, a kretanja cena akcija i kamatnih stopa na tržištima zemljama poput Nemačke, SAD i Japana se odmah reflektuju na druga tržištima. Finansijska globalizacija je stimulisala konkurentnost i inovativnost finansijskih usluga, tokovi sredstava su na bolji način alocirani na one projekte koji donose najviše prinose, a ovo je unapredilo upravljanje rizicima.

3. FAKTORI NOVIH TRENDOVA

⁶³ Heffernan, S., *Modern Banking*, John Wiley & Sons, 2005., str. 26

Restrukturiranja sektora finansijskih usluga nastala su velikim delom kao stratezijski odgovor od strane tržišnih učesnika na promene u okruženju. Kao najveće sile koje pokreću promene možemo navesti: deregulaciju, informacionu tehnologiju i globalizaciju.

3.1. Deregulacija

Savremene uslove poslovanja finansijskih institucija karakterišu intenzivna konkurencija, ukidanje restriktivnih državnih propisa i rad na pronalaženju optimalne veličine organizacije i koja posluje sa najnižim troškovima, uz dovoljnu geografsko-poslovnu diversifikaciju u cilju smanjenja rizika poslovanja.

Tokom protekle dve decenije, mnoge zvanične barijere konsolidovanjima su opuštene kako su vlade zemalja ponovo razmotrile pravni i regulatorni okvir funkcionisanja finansijskih institucija. Finansijski regulatorni okvir većine vodećih zemalja doživeo je promene, od sistema koji je baziran na striktnoj regulatornoj kontroli do sistema koji je baziran na unapređenju kroz konkurentnost, sa naglaskom na tržišnoj disciplini i superviziji.⁶⁴ Ideja je bila da se stvori polje gde bi poslovna logika i zahtevi tržišta odredili strukturnu formu finansijskih kompanija, na način koji obezbeđuje stabilnost i sigurnost, a ne regulatorni okviri.⁶⁵ Cilj je stvoriti finansijski sistem koji će biti više orijentisan ka performansama.

Dakle, ukidanjem granica separacije tržišta i finansijskih delatnosti stvorena je puna konkurencija banaka i drugih finansijskih institucija. Dodatno, usled deregulacije poslovanja bankarski sektor trpi stalne pritiske kako na cene tako i na poslovne aktivnosti, tako da je stepen konkurentnosti ovde možda i najizraženiji.⁶⁶

3.2. Informaciona tehnologija

Razvoj informacione tehnologije je bitan faktor u formiranju trenda transformacije bankarstva i finansijske strukture. Informacioni, računarski i telekomunikacioni sistemi stvorili su tehničku bazu za momentalno prenošenje i obradu podataka. Dramatična unapređenja brzine i kvaliteta telekomunikacija, kompjuterskih i informacionih sistema pomažu smanjenju informacionih i drugih transakcionih troškova. Kao glavni izazovi u procesima budućeg razvoja bankarstva svakako dolaze od strane Interneta.

Ukratko, tehnološka unapređenja promenila su konkurentsku sliku finansijskog sektora, na nivou proizvoda ali i kanala distribucije i kreirala su podsticaje za efikasnije outpute.

4. PERSPEKTIVE BANKARSTVA

Banke koje će preživeti na tržištu su one koje prihvate brz progres informacione tehnologije i konsolidacije bankarskog/sektora finansijskih usluga. Glavno pitanje nije da li će se konsolidovanje bankarskog sektora nastaviti u budućnosti, već u kom smeru.

Rast konkurencije u bankarskom sektoru primorao je banke da izvrše specijalizaciju u segmentu određenih poslovnih aktivnosti. Proces finansijskih inovacija je odgovor na promene uslova konkurentnosti sa kojima se banke suočavaju. Kao posledica proističe preispitivanje banaka oko funkcija koje obavljaju, a koje od njih druge finansijske institucije

⁶⁴ Group of Ten, (2001) *Report on Consolidation in the Financial Sector*, str. 73

⁶⁵ Walter, I., *Mergers and Acquisitions in Banking and Finance: What Works, What Fails, and Why*, Oxford University Press, 2004., str. 37

⁶⁶ Canals, J., *Universal Banking: International Comparisons and Theoretical Perspectives*, Oxford University Press, 1997., str. 1

moгу obavljati na efikasniji način. Najveći izazovi sa kojim se banke suočavaju su potreba da postanu efikasnije, konkurentnije u odnosu na druge posrednike i tržišta kapitala i da li da uđu na nova tržišta.

5. ZAKLJUČAK

Veliki deo restrukturiranja sektora finansijskih usluga došao je kao strateški odgovor od strane tržišnih učesnika na promene u okruženju. Kao najveće sile koje pokreću promene možemo navesti: deregulaciju, informacionu tehnologiju i globalizaciju. U kontekstu promena koje se odigravaju na nivou sektora finansijskih usluga interesantno je posmatrati na koji način se pozicija i poslovanje određenog tipa finansijske institucije menja i evoluiraju. Cilj rada je da ukaže na izmenjenu ulogu i funkcionisanje banaka, kao i neophodnost daljih prilagođavanja ovih finansijskih institucija.

U tom smislu banke se ne razlikuju od drugih firmi u bilo kom sektoru poslovanja. Firme opstaju na tržištu samo ako se razvijaju i evoluiraju tokom vremena, uočavajući nove tehnologije i promene u ponašanju potrošača kako bi zadržale svoju konkurentsku prednost.

LITERATURA

- [1.] Canals, J., *Universal Banking: International Comparisons and Theoretical Perspectives*, Oxford University Press, 1997.
- [2.] Ćirović, M., *Bankarstvo*, European Center for Peace and Development, 2006.
- [3.] Heffernan, S., *Modern Banking*, John Wiley & Sons, 2005.
- [4.] Group of Ten, (2001) *Report on Consolidation in the Financial Sector*
- [5.] Walter, I., *Mergers and Acquisitions in Banking and Finance: What Works, What Fails, and Why*, Oxford University Press, 2004.
- [6.] White, W. (2004): "Are changes in financial structure extending safety nets?", *BIS Working Papers* (145)